

Waterschap Veluwe

Voorstel

Steenbokstraat 10
Postbus 4142
7320 AC Apeldoorn
[T] (055) 527 29 11
[F] (055) 527 27 04
[E] waterschap@veluwe.nl
[I] www.veluwe.nl

Aan algemeen bestuur 25 november 2010

Portefeuillehouder W. van der Hoek

Datum 11 november 2010
Opgemaakt door Planvorming
Docbasenummer 210606
Projectnummer P054701

Thema Goede kwaliteit oppervlaktewater en waterbodem
Onderwerp Algemene aanpak waterkwaliteitsspoor

Samenvatting

In haar vergadering in 3 maart jl. heeft het Algemeen Bestuur o.a. besloten om akkoord te gaan met de opzet van het waterkwaliteitsspoor en met de uitvoering van twee pilots in de gemeenten Elburg en Voorst. In het waterkwaliteitsspoor wordt per gemeente onderzocht of de stedelijke waterkwaliteit voldoet aan de daartoe gestelde doelstellingen na realisatie van de basisinspanning.

In dit voorstel worden de ervaringen van de twee pilots teruggemeld. Tevens stond in de algemene aanpak dat gedurende de pilots nog een aantal zaken nader uitgewerkt dienden te worden onder andere de streefbeelden/ gebruiksfuncties, voor het stedelijk gebied en het daarbij behorende toetsingskader. Dit punt wordt ook in dit voorstel toegelicht.

1. Beslispunten

- Akkoord gaan met het maatregelenpakket van de waterkwaliteitssporen van de gemeenten Voorst en Elburg.
- Akkoord gaan met de voorgestelde aanpak voor het waterkwaliteitsspoor binnen Waterschap Veluwe.
- Akkoord gaan met het opstellen van de overige waterkwaliteitsspoorstudies voor de overige gemeenten in ons beheersgebied in 2011 en 2012. Hiervoor een krediet beschikbaar te stellen van € 300.000,--.
- Akkoord gaan met het vaststellen van de gebruiksfuncties voor stedelijk water, als toetsingskader van de algemene aanpak waterkwaliteitsspoor

2. Inleiding

Op 3 maart 2010 is het Algemeen Bestuur akkoord gegaan het uitvoeren van twee pilots in het kader van het waterkwaliteitsspoor; te weten Voorst en Elburg. Deze twee pilots zijn het afgelopen half jaar uitgevoerd. In deze twee pilots is de algemene aanpak van het waterkwaliteitsspoor, welke in dezelfde vergadering is vastgesteld, voor het eerst gevolgd. In de aanpak die op 3 maart jl. is voorgesteld was aangegeven dat tijdens de pilots streefbeelden voor stedelijk water, ook wel gebruiksfuncties voor stedelijk water genoemd, zouden worden uitgewerkt. Dit is het afgelopen half jaar tijdens de pilots nader uitgewerkt en vormt hiermee het toetsingskader voor het waterkwaliteitsspoor en wordt in dit voorstel ter besluitvorming aan u voorgelegd.

Waterschap Veluwe

Waterkwaliteitsspoor – achtergrond en aanleiding

In de jaren '90 is landelijk in het rioleringsbeleid een tweesporenbeleid ingezet, met enerzijds het emissiespoor en anderzijds het waterkwaliteitsspoor. Het emissiespoor beslaat het realiseren van een 50%-emissiereductie vanuit gemengde riooloverstorten (dit wordt de basisinspanning genoemd). Bij het waterkwaliteitsspoor wordt onderzocht of er binnen het stedelijk gebied nog verdergaande maatregelen nodig zijn om een goede waterkwaliteit in het stedelijk gebied te realiseren. Daar waar bij het emissiespoor wordt geredeneerd vanuit het rioolstelsel, wordt bij het waterkwaliteitsspoor geredeneerd vanuit het watersysteem. Het Algemeen Bestuur van Waterschap Veluwe heeft in de vergadering van 9 juli 2003 besloten dat het waterkwaliteitsspoor zal volgen op het emissiespoor.

Met name de laatste jaren is door gemeenten in het beheersgebied van Waterschap Veluwe hard gewerkt aan de vuilemissiereductie via riooloverstorten in het kader van de basisinspanning. Inmiddels is de basisinspanning voor een groot deel gereed. Als gevolg van het grotendeels realiseren van de basisinspanning is de waterkwaliteit in stedelijk gebied al aanzienlijk verbeterd. Ondanks dat heeft de waterkwaliteit in stedelijk gebied nog niet overal de gewenste kwaliteit, verdere verbetering is dus wenselijk. Mede gelet op doelstellingen vanuit de Kaderrichtlijn Water (KRW) is het noodzakelijk invulling te gaan geven aan het waterkwaliteitsspoor. Hierover is in het Waterbeheersplan 2010-2015 de volgende opgave voor 2015 geformuleerd: Knelpunten van overstorten zijn per gemeente onderzocht – en de urgente maatregelen zijn voor 2015 uitgevoerd. De minder urgente daarna.

Het waterkwaliteitsspoor vormt een verdere uitwerking van een gemeentelijk waterplan, waarin in het waterkwaliteitsspoor specifiek wordt ingezoomd om de verbetering van de stedelijke waterkwaliteit en de beleving van het stedelijk water in haar omgeving. Een waterkwaliteitsspoorstudie resulteert in een overzicht van maatregelen, inclusief planning, welke de komende jaren door waterschap en gemeente gezamenlijk uitgevoerd worden.

Bestuursprogramma 2009-2012

Het bestuursprogramma geeft de ambitie weer van Waterschap Veluwe in de komende jaren. Belangrijke elementen hierin zijn het verkrijgen van bestuurlijk draagvlak voor ons werk en het samenwerken met derden. Inhoudelijke thema's zijn het werken aan een duurzame inrichting van de waterketen en aan duurzame, natuurlijke watersystemen.

Samenwerken en aanpak overstorten zijn onderwerpen die aansluiten bij het bestuurprogramma. Deze punten vormen belangrijke pijlers bij de uitvoering van het waterkwaliteitsspoor. Opgemerkt moet worden dat het waterkwaliteitsspoor echter breder moet worden gezien dan de aanpak van overstorten, overstorten zijn namelijk niet altijd de boosdoener van een verminderde stedelijke waterkwaliteit. In sommige gevallen zijn andere bronnen, zoals bijvoorbeeld bladinal, eenden, hondenpoep of de belasting van bovenstrooms gelegen gebied of de wijze van inrichting en beheer van de waterpartij, belangrijker oorzaken voor een verminderde waterkwaliteit in stedelijk gebied dan overstorten.

Maar daarnaast kunnen andere bronnen zoals de belasting van bladinal, eenden en brood, hondenpoep maar ook inlaatwater of belasting vanuit bovenstrooms gelegen

Waterschap Veluwe

gebied en kwel een belangrijk aandeel in de totale belasting van het stedelijk water zijn.

Naast bronnen kunnen beheer en onderhoud en inrichting van de watergang de waterkwaliteit bepalen.

Het waterkwaliteitsspoor biedt kans om samen met de gemeenten op te trekken in het verbeteren van het stedelijk waterkwaliteit en de beleving van stedelijk water.

Daarnaast biedt het waterkwaliteitsspoor ook kans om samen met de gemeenten verder op te trekken in de waterketen en het watersysteem. Dit sluit aan bij de laatste ontwikkelingen over samenwerking in de waterketen.

3. Kader/uitgangspunten/vertrekpunten

Op 3 maart 2010 is het Algemeen Bestuur akkoord gegaan met de algemene aanpak waterkwaliteitsspoor. Tevens is het Algemeen Bestuur in dezelfde vergadering akkoord gegaan met het uitvoeren van twee pilots; te weten Voorst en Elburg. Deze twee pilots zijn het afgelopen half jaar uitgevoerd. Op basis van deze pilots is de algemene aanpak waterkwaliteitsspoor licht gewijzigd.

4. Uitkomsten pilots

Binnen het waterkwaliteitsspoor worden vier stappen doorlopen, zie onderstaand schema. Aan de hand van deze stappen worden de uitkomsten van de twee pilots besproken.

AANPAK WATERKWALITEITSSPOOR

1. Watersysteemanalyse <ul style="list-style-type: none">a. Inventarisatie beschikbare gegevens Veldinventarisatie; (gebruiksfuncties toekennen, inventariseren kansen en knelpunten)b. Toekennen concept streefbeelden	
2. Probleemanalyse <ul style="list-style-type: none">a. Toetsing watersysteem (Toetsing toegekende gebruiksfuncties, knelpunten overstorten, bronnenanalyse)	
3. Oplossingen formuleren <ul style="list-style-type: none">a. Oplossingen formuleren voor knelpunten om te voldoen aan gebruiksfunctiesb. Rapportage	
<hr style="border-top: 1px dashed black;"/>	
4. Afspraken en realisatie <ul style="list-style-type: none">a. Bestuurlijke trajectb. (Evaluatie) – volgen uitvoering maatregelen	

Stap 1: Watersysteemanalyse

Een belangrijk onderdeel in de eerste stap, de watersysteemanalyse, is de veldinventarisatie. Tijdens het veldbezoek zijn samen met de Gemeente en het Waterschap de gebruiksfuncties geïnventariseerd.

Voorstel gebruiksfuncties stedelijk water

De gebruiksfuncties stedelijk water zijn toepasbaar voor het stedelijk gebied van het gehele beheersgebied van Waterschap Veluwe. Een gebruiksfunctie voor het stedelijk water is een beschrijving van de gewenste situatie op de langere termijn. Deze gewenste ecologische toestand stelt eisen aan zowel de kwantiteit als de

Waterschap Veluwe

waterkwaliteit. De inrichting van een waterloop is een belangrijke randvoorwaarde voor het ecologisch functioneren van een watersysteem.

De waterhuishoudkundige functie is de hoofdfunctie van water in stedelijk gebied; dit betekent het opvangen en afvoeren van overtollig water. Tevens dienen alle wateren ook te voldoen aan een bepaalde basiskwaliteit; dit betekent schoon water volgens de gestelde Europese en landelijke richtlijnen. Vervolgens kunnen andere functies in stedelijk gebied een belangrijke aanvullende rol spelen, hierbij kan gedacht worden aan beleving van water, het gebruik van water in de vorm van spelen of kanoën, maar ook een natuurlijkere inrichting kan centraal staan. Deze (neven)functies maken het onderscheid in vier gebruiksfuncties voor stedelijk water; Basiswater, gebruikswater, kijkwater en natuurwater.

De gebruiksfuncties voor stedelijk water worden gezamenlijk met de gemeenten *en het waterschap* in het veld geïnventariseerd en vormen hiermee het toetsingskader in het kader van het waterkwaliteitsspoor. De toegekende gebruikersfuncties worden in het bestuurlijke overleg vastgesteld.

In de onderstaande figuren zijn de vier verschillende gebruiksfuncties met hun kenmerken gevisualiseerd.

Basiswater

Naast waterhuishouding en waterkwaliteit spelen andere functies geen belangrijke rol.

Gebruikswater

Kleinschalig recreatief gebruik (vissen, spelevaren, schaatsen), evenals beleving zijn van belang.

Kijkwater

Belevingswaarde staat centraal. Het gaat om water nabij openbare gebouwen of in parken. Fontein en cultuurhistorische elementen kunnen de kijkfunctie versterken.

Natuurwater

Water in stedelijk gebied met natuur als hoofdfunctie. Dit water kan ook fungeren als ecologische verbindingzone.

Waterschap Veluwe

Gebruiksfuncties toegepast in de pilots Elburg en Voorst

Tijdens de veldinventarisatie zijn met de gemeente, het adviesbureau en het waterschap de gebruiksfuncties toegekend.

De gemeente Elburg heeft met name kijkwater, dit zijn onder andere de wateren in Oostendorp en de Stadsbeek en de Stadsgracht in Elburg. Deze laatste heeft naast Kijkwater ook de gebruiksfunctie Natuurwater meegekregen als nevenfunctie.

In de gemeente Voorst komt de gebruiksfunctie Basiswater relatief veel voor; deze gebruiksfunctie is namelijk toegekend aan de droogvallende watergangen en de wateren op het industrieterrein aan de zuidkant van Twello. De Twellose beek heeft de gebruiksfunctie Kijkwater meegekregen en aan de Grote Wetering en Fliert is de gebruiksfunctie Natuurwater toegekend. Het Toevoerkanaal, ter plaatse van Terwolde, is bestempeld als Gebruikswater als gevolg van het vele vissen door mensen uit de omgeving.

Uit de evaluatie is onder andere gebleken dat van tevoren goed met de gemeente moet worden afgestemd welke wateren worden meegenomen, en welke niet. De vraag was namelijk of bijvoorbeeld het Toevoerkanaal onder stedelijk water geschaard dient te worden.

De specifieke details en locaties, van onder andere de gebruiksfuncties maar ook de uitkomsten van de totale studie, zijn weergegeven in de eindrapportages van de bovengenoemde pilots. Deze zijn beschikbaar via de bestuursschijf.

Step 2: Probleemanalyse & stap 3: Oplossingen formuleren

In de probleemanalyse is het watersysteem getoetst aan de toegekende gebruiksfunctie. In stap 3 zijn voor de geconstateerde knelpunten, die volgen uit de toetsingen, oplossingen geformuleerd

Gemeente Elburg

Uit de probleemanalyse (stap 2) en het formuleren van oplossingen (stap 3) kwamen een aantal algemene conclusies/adviezen en een aantal locatiespecifieke adviezen naar voren.

Op basis van de probleemanalyse (stap 2) kan in het algemeen worden gesteld dat de waterkwaliteit van de gemeente Elburg over het algemeen redelijk tot goed op orde is. Over het algemeen passen de toegekende gebruiksfuncties goed bij de huidige inrichting van het watersysteem. Hier en daar dient achterstallig onderhoud te worden aangepakt en zijn kleinere aanpassingen in het watersysteem gewenst.

Daarnaast komen uit de studie een aantal algemene aandachtspunten naar voren:

Het opruimen van zwerfvuil verdient de aandacht, tijdens de inventarisatie is zwerfvuil her en der aangetoond. Dit is inmiddels afgestemd tussen Gemeente en Waterschap. Ten aanzien van het maaibeheer is in de Ecoscan geconcludeerd dat het afvoeren van maaisel, door gemeente en waterschap, sterk de voorkeur geniet boven het op de kant laten liggen.

Daarnaast zijn er een aantal locatiespecifieke oplossingen cq maatregelen geformuleerd in stap 3. Het betreft de volgende maatregelen:

- Verbetering doorstroming van de Stadsbeek

Waterschap Veluwe

- Het baggeren van een deel van Oostendorp
- Een overstort in Oostendorp (nabij de Vletstraat) leidt theoretisch tot knelpunten. Dit dient samen met de gemeente nader onderzocht te worden middels een toetsing en metingen. Dit kan eventueel leiden tot verdere emissiereducerende maatregelen.
- Verplaatsen van een stuwte in Oostendorp om overlast in het stedelijk gebied te vermijden.

De totale kosten van de maatregelen bedraagt circa € 100.000,--. De aanschaf van een pomp voor de verbetering van de doorstroming in de Stadsbeek wordt door de gemeente gefinancierd. Voor de overige kosten zijn de komende jaren de middelen beschikbaar.

Gemeente Voorst

In vergelijking met de gemeente Elburg komt in de gemeente Voorst een totaal ander stedelijk watersysteem voor. In verschillende kernen in Voorst komt over het algemeen weinig zichtbaar water voor, en beperkt het 'watersysteem' zich veelal tot droogvallende watergangen, met uitzondering van het stedelijk water in Twello. Op deze droogvallende watergangen komen verschillende overstorten uit, die tot zichtbaar zwerfvuil na een overstorting kunnen leiden. Dit is een aandachtspunt.

Uit de probleemanalyse (stap 2) komt naar voren dat de Twellose beek in Twello een knelpunt vormt in het stedelijk watersysteem. Op deze beek komen verschillende overstorten uit. De grote hoeveelheid overstorten in combinatie met een beperkte doorstroming van de beek leiden tot waterkwaliteitsproblemen en overlast. Ondanks de inspanningen die Gemeente en Waterschap de komende maanden en jaren uitvoeren, in het kader van de OAS en de Twellose beek, is geconcludeerd dat de ontvangstcapaciteit van de beek, ook na realisatie van de basisinspanning onvoldoende groot is; aanvullende emissiereducerende maatregelen, in combinatie van de verbetering van doorstroming, zijn noodzakelijk om zuurstofproblemen te voorkomen. Hoe groot deze emissiereductie dient te zijn moet de komende jaren worden bepaald. De beperkte doorstroming kan verbeterd worden door het anders verdelen van water van de Grote Wetering, hiertoe dienen een aantal stuwen te worden geautomatiseerd. Deze beide maatregelen zijn noodzakelijk om te voldoen aan het waterkwaliteitsspoor.

De komende drie jaar zullen we de effecten van de uitgevoerde maatregelen, waaronder de aanpassing van de waterverdeling, monitoren. Hierbij trekken we samen op met de Gemeente en zullen we hierover in goed overleg blijven. De komende jaren zullen middels aanvullende berekeningen en monitoring de omvang van de emissiereducerende maatregelen worden bepaald zodat deze maatregelen in het volgend GRP van de gemeente opgenomen kunnen worden.

De totale kosten voor de uitvoering van de waterkwaliteitsspoor maatregelen zijn vooralsnog geraamd op circa € 1.900.000,-- waarvan circa € 400.000,-- voor de aanpassing van de waterverdeling en aanvullende monitoring cq watersysteemaanpassingen en € 1.500.000,-- voor de benodigde emissiereductie. De kosten voor de aanpassing van de waterverdeling zijn opgenomen in de meerjarenbeleidsbegroting.

Waterschap Veluwe

Stap 4: Afspraken en realisatie

In een volgend regulier bestuurlijk overleg met de gemeenten Voorst en Elburg worden de uitkomsten van de studies en de uitvoering van de maatregelen bestuurlijk besproken.

5. Evaluatie aanpak waterkwaliteitsspoor

De pilots van Elburg en Voorst zijn half september jl. geëvalueerd met beide gemeenten en onze adviseurs. Beide gemeenten hebben het doorlopen van het waterkwaliteitsproces met het Waterschap als waterpartner als prettig ervaren. Door middel van samen op trekken in dit waterkwaliteitsproces wordt de samenwerking tussen gemeenten verbeterd.

6. Uitvoering overige waterkwaliteitsspoorstudies

De komende twee jaar zullen we het waterkwaliteitsspoor bij de overige gemeenten doorlopen. Hiermee wordt invulling gegeven aan onze opgave uit het Waterbeheersplan Veluwe 2010-2015:

Knelpunten van overstorten zijn per gemeente onderzocht – en de urgente maatregelen zijn voor 2015 uitgevoerd. De minder urgente daarna.

Vooralsnog gaan we voor de uitvoering van de resterende studies uit van de onderstaande planning.

	Gemeenten
2010	Nunspeet ¹
2011	Hatterij, Oldebroek, Heerde – 1 ^e helft 2011 Epe, Harderwijk, Ermelo – 2 ^e helft 2011
2012	Brummen, Zutphen, Rheden – 1 ^e helft 2012 Apeldoorn – 1 ^e helft 2012 Putten – vanaf 2 ^e kwartaal 2012

¹ In het bestuurlijk overleg van 17 september jl. is de gezamenlijk wens uitgesproken om het waterkwaliteitsspoor voor in Nunspeet zo spoedig mogelijk uit te voeren.

Voor de uitvoering van bovenstaande studies is in totaal € 300.000,-- noodzakelijk, dit is inclusief de uitvoering van de nog resterende ecoscans in het stedelijk gebied.

7. Bestuurlijke/juridische consequenties

Gebruiksfuncties stedelijk water

De gebruiksfuncties worden per gemeente gezamenlijk met de gemeente vastgesteld in stap 1 van het waterkwaliteitsspoor. Hiermee worden ook de doelstellingen voor het stedelijk water vastgesteld.

8. Standpunt commissie Water

De commissie Water adviseert conform voorstel.

9. Financiën/begroting

De uitgaven voor dit project zijn begroot op € 300.000,--. Het krediet kan, onder voorbehoud van goedkeuring van door het algemeen bestuur, ten laste gebracht worden van het programma 'waterbeheer', thema 'goede kwaliteit oppervlaktewater en waterbodembodem' van de beleidsbegroting 2011 (jaarschijven 2011 en 2012). Deze beleidsbegroting wordt tegelijkertijd met dit voorstel in de AB-vergadering van 25 november 2010 vastgesteld.

Waterschap Veluwe

Programma/jaar	Nog beschikbaar voor allocatie	Allocatie	Nog beschikbaar na allocatie
<i>2. Waterbeheer</i>			
2011	€ 14.320.000,--	€ 200.000,--	€ 14.120.000,--
2012	€ 13.075.000,--	€ 100.000,--	€ 12.975.000,--
Totaal		€ 300.000,--	

De uitgaven worden niet gesubsidieerd en dit betekent dat de netto uitgaven voor Waterschap Veluwe € 300.000,-- bedragen. De kapitaallasten voor het eerste jaar bedragen € 72.500,--. De exploitatiekosten blijven ongewijzigd.

Dit project draagt direct bij aan de realisatie van de geformuleerde doelstellingen van thema 4 'Goede kwaliteit van oppervlaktewater en waterbodems' en thema 6 'Stedelijk waterbeheer' van beleidsbegroting 2011.

Investing	
Bruto investering waterschap	€ 300.000,--
Subsidie	€ 0,--
Netto investering waterschap	€ 300.000,--

Exploitatiekosten	
Kapitaallasten	€ 72.500,--
Af-/toename overige exploitatielasten (bijvoorbeeld: onderhoudskosten, energie, kosten monitoring)	Blijven ongewijzigd.

Het college van dijkgraaf en heemraden.